జీవిత పోరాటం

మూసివున్న కనురెప్పలు.

నరాలులేచి కనుపాపలుకదిలి, మెల్లిగా కళ్ళు తెరుచుకుంటు న్నాయి.

గాలికి తలుపు తెరుచుకుంటున్న దృశ్యం.

గడపదాటేసి దూసుకు వస్తున్న వెల్తురు.

శుభ్రమైన కన్ను. మధ్యలో నల్లని గుడ్డు. కనుగుడ్డు గోళం లాగా అయ్యి తనచుట్టు తాను తిరుగుతోంది. గోళం నిండా సముద్రం. ఖండాలు. ఖండాలు కత్తిరించినట్టు దేశాలు. దేశాల్ని ముక్కలు కోసి నట్లు రాష్ట్రాలు. గోళం తిరుగుతోంది. సముద్రపు అలలు....వృక్షాలు, జంతువులు, పొలాలు, పూళ్ళూ, అనాగరికులు, ఎడారులు, నగరాలు, నాగరికులు, గుట్టలు, లోయలు....

సముద్రపు అలలు....గోళం మెల్లగా తిరుగుతోంది.

ఐరోపా, ఆఫ్రికా, ఉత్తర అమెరికా, దక్షిణ అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా, ఆసియా, ఆసియా దక్షిణంలో పూర్తి చివరికొసన భారతదేశం.

వ్యవసాయ దేశంలాగా ఆకుపచ్చ రంగులో భారతదేశం! ఆకు పచ్చ రంగుమారి నల్లని చుక్కలు కనిపిస్తున్నాయి. చుక్కలు మెల్లిగా కదులుతున్నాయి. నల్లని చుక్కలు మనుషుల తలలవుతున్నాయి. ముఖాలు కనిపిస్తున్నాయి. బరువుల్తో, బాధ్యతల్తో కృంగి కృశిస్తున్న మనుషులు. కోట్లకు కోట్లే. గజిబిజిగా సందులేకుండా........పీక్కు

పోయిన ముఖం, కింద చిన్న మెడ, బొమికలు తేలిన రొమ్మూ, భుజాలు. అతుక్కుపోయిన డొక్క. చింకి పంచె. కట్టెపుల్లలా కాళ్లూ, కాళ్ళకు బలమైన యినుప గొలుసులు. వెనక్కిలాగి చేతులకు వేసిన బేడీలు. భారద్దేశపటం మీద హింసింపబడుతూ వున్నట్టు సామాన్యుడు అతికించినట్టున్నాడు. అతనిచుట్టూ చూసినంత దూరం అతనిలాంటి వాళ్ళే-ఇనుప గొలుసుల్తో కట్టివేయబడ్డ మనుషులు!!

* * *

చేతిమీద ఏదో వస్తువు పడింది. ఆ వస్తువేదో ఆలోచనలమీద పడ్డట్టయ్యింది. మగతలోంచి లేచి చూసుకున్నాడు. గ్లోబ్ లాగా గుండ్రని బంతి. భూమిలాగా గుండ్రని బంతి.

"నాన్నా నా బాల్...."

యాదవరెడ్డి తల తిప్పి చూసాడు. రోహిణ్ కనిపించాడు. బంతి కోసం వాడు మంచంచుట్టూ తిరుగుతున్నాడు.

"ఇదిగో- దూరంపోయి ఆడ్కో" బంతిచేతిలో కొచ్చిన మరు క్షణమే రోహిణ్ ఎగురుతూ ఆ గదిలోనే మరో మూలకు పరిగెత్తాడు. వాడి చిన్న చేతుల నిండా గుండ్రని బంతి, బంతి చుట్టూ నిలువు గీతలు. ఎర్రవి నీలంవి నల్లవి....బంతి భూమి బంతి.

కేవలం తలనొప్పే కాదు. వళ్ళంతా నొప్పిగా వుంది. విధి నిర్వహణలో గత రెండ్రోజులుగా సరిగా నిద్రలేదు. అలసట తీరలేదు. కళ్ళను కుట్టేసే ప్రయత్నం చేస్తోంది నిద్ర. గదంతా వేడిగా వుంది. కిటికీలోంచి దురాక్రమణ చేసిన ఎండ గదంతా నిండింది. బయట ట్రాఫిక్ చప్పుడు కొద్దిగా వినిపిస్తోంది. గది కిటికీకి అవతలివైపు బండివాని గొంతు వినిపిస్తోంది. మండి పోతున్న ఉల్లి గడ్డలూ ఇతర కూరగాయలూ అమ్ముతున్నట్లుంది.

"చిన్నడూ అమ్మేదిరా?"

"ఊఁ-"

"అమ్మ!- అమ్మేటు పోయిందిరా?"

"ఊఁ- ఇగో-అమ్మ.... అమ్మనా?.... అమ్మా....ఇంగఅన్నయ్య బజారుకు పొయ్యిడ్రు" అతికష్టంగా చెప్పి అమితానందాన్ని పొందాడు రోహిణ్.

కిరోసిన్ క్యూలు, చక్కెర క్యూలు కళ్ళముందు కదిలాయి. తనో సగటు మనిషి. వార్తలకోసం పరిగెత్తే ఉద్యోగం.... ఏదో జ్ఞాపకాని కొచ్చింది. షాక్కొట్టిన వాడిలా లేచాడు. టైం చూసుకున్నాడు-మూడయ్యింది. హడావుడిగా తయారయ్యాడు. అప్పటికే పదిహేను నిముషాలు గడిచేయి. సుమారు గంటలోగా పత్రికాఫీసులో వుండాలి.

"ఒరేయ్ తలుపేసుకో"- రోహిణ్ పరిగెత్తుకొచ్చాడు కాని, ఒంటరిగా వుండలేనని కాబోలు కళ్ళనిండా భయం నింపుకున్నాడు. "భయపడకు అమ్మొస్తుండొచ్చు.... రాత్రి కొచ్చేప్పుడు చాక్లెట్లు తెస్తానేం ఏడవకూ-" ఓదార్పు మాటల్ని వెనక రాల్చేస్తూవుంటే అడుగులు ముందుకు పడుతున్నాయి. ఆయింటి ముందు సందు చిన్న రోడ్డును కలిసింది. చిన్నరోడ్డు సాగిసాగి మెయిన్ రోడ్డులో కలిసింది. బస్సుకనిపిస్తే పరిగెత్తి అందుకున్నాడు. మెల్లగా కదుల్తోంది బస్సు. మూడు బస్సుల్లో ఎక్కాల్సినవారు ఒక్క బస్సులో కూరుకుపోయారు. ఐదునిముషాలకో బస్సు ఏర్పాటయినట్టు పత్రికలో రాసింది తనే.

ఒకప్పటి యాదవరెడ్డి, కేవలం యాదవ్‌గా మారిన ఇప్పటి యాదవరెడ్డి బస్సుకు వేలాడుతున్నాడు, బతుక్కు వేలాడుతున్నట్టు! బస్సు నుండి రాలినా బతుకునుండి రాలిపడ్డట్లే అనుకున్నాడు. రెండు మూడు నిముషాలు పెనుగులాడి అతికష్టంమీద బస్సులోకి చేరగలిగాడు. పైన వుండే ఐరన్‌రాడ్‌ను పట్టుకొని కిటికీ లోంచి బయటకు చూసాడు. కిటికీలోంచి వచ్చే చల్లగాలి హాయిగా వుంది. కిటికీ పక్కనే కూచున్నతనికి బోడిగుండు వుంది. నల్లగా బక్కగా పిల్లిగడ్డంతో అనాగరికంగా వున్నాడు. జనుముతో తయారైన మామూలుమఫ్లర్

మెడచుట్టూ చుట్టుకున్నాడు. కిటికీఅద్దం దించే ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు. బస్సు కదుల్తోంది. బస్సులోని కిటికీ, కిటికీలో దృశ్యాలు కదులుతున్నాయి. రోడ్డు పక్కనే దుకాణాలు, హోటలు, చెత్తకుండీ, వనమహోత్సవం నాడు చెట్లు నాటినారనడానికి గుర్తుగా వున్న ఇనుప జాలీలు, సినిమా హాలును కప్పేసిన బట్టలేని హీరోయిన్ బొమ్మ, ఉచ్చలతో నానిన పిట్టగోడ, మిరపకాయ బజ్జీల బండి, వేరుశనక్కాయల బండి, రోడ్డునిండా ఒకరివెంట ఒకరు పడే ఆడవాళ్ళు, మగాళ్లు, అరటిపళ్ళ బండి, సింగోడా బండి టాక్సీ సైకిల్ దుకాణం, మటన్ షాపు, ఫర్నీచర్ దుకాణం, పెట్రోలు బంకు, పెట్రోలుకోసం అల్లరిచేస్తున్న వాహనాలు, ఎండలో శిలా విగ్రహాల్లా వాటి తాలూకు మనుషులు. అక్కడక్కడ సెక్సీక్వీన్స్‌లా వివిధ భంగిమల్లో వైన్‌షాపులు. వినయం ఒలికిస్తున్న బ్యాంకు.

కింటికీ దించే ప్రయత్నం విఫలమైంది. బోడిగుండతను యాదవ్‌ను తట్టి అన్నాడు. "గీ అయినా ఉత్రాయించు సార్! గాలి గుసాయించి సతాయిస్తాంది" యాదవ్‌కు అర్థంకాలేదు. అయోమయంగా చూసాడు. అతను మళ్లీ అదే వాక్యం అన్నాడు. విన్నవాళ్ళు కొందరు తమలోతాము నవ్వుకున్నారు. ఆ భాష గురించి- అప్పటికి అర్థమైంది. అద్దం కిందికి దించమంటున్నాడని. ఆద్దం కిందికి దించాడు. అతను కృతజ్ఞత పూర్వకంగా నవ్వాడు. నవ్వులో దగ్గుతెర. మఫ్లర్ నోటి కడ్డంగా పెట్టుకున్నాడు.

పోస్టాఫీసు దగ్గర ఆగింది సిటీబస్సు. స్విచ్ ఆఫ్‌చేస్తున్నట్లు గాలి ఆగి ఉక్క. కండక్టర్ టికెట్లకోసం తల్లడిల్లి పోతున్నాడు. అసలు నిలబడడమే కష్టంగా వుంది. తనో ఇద్దరిమీద నిలుచున్నట్టూ, తన మీదో నలుగురు నిలుచున్నట్టూ వుంది. "టాంక్‌బండ్- ఒకటి"- అన్నాడు యాదవ్. అతని చెయ్యి కండక్టర్ను చేరుకునేలా లేదు. మధ్యలో మరో పదిమంది వున్నారు. మధ్యలో నిలబడిన అతనిద్వారా

టికెట్ కార్యక్రమం విజయవంతమైంది. హమ్మయ్య అనుకున్నాడు. బస్సులో అంత కిక్కిరిసిన జనంమధ్య - చచ్చిపోతున్నట్టుగా వుంది. ఒకరి కాళ్ళు ఒకరు తొక్కుతూ వుంటే- బురద తొక్కుతున్నట్టుగా వుంది. ఒకరి వీపు ఒకరు చూసుకుంటూ, ఒకరి చెమట ఒకరు ఆనందిస్తూ ఒకరి జేబులొకరు కత్తిరిస్తూ ఒకరి వెనుక ఒకరు గోతులు తవ్వుకుంటూ ఒకర్నొకరు పొడుచుకుంటూ....ఛ-ఛ. సమాజంలో బ్రతుకులాగే వుంది బస్సు ప్రయాణం. చూపు కిటికీ లోంచి బయటకు పొడిగిస్తే- చెత్తకుండీవద్ద కుక్కలు గుడ్డపేలికకోసం కొట్లాడుకుంటు న్నాయి....అధికారంకోసం తన్నుకునే క్షుద్ర రాజకీయ వేత్తలు స్ఫురించారు.

"ఏంసార్ అట్లనవ్వుతరు? ఈ వార్త చదివిన్రా ఏంది?- అన్నాడు ముందు సీట్లో కూర్చుని పేపరు చదువుకొంటున్న వ్యక్తి. అతను అనే వరకూ యాదవ్‌కి తెలియదు తను నవ్వుతున్నసంగతి. తెల్ల లాల్చీలో అతను శుభ్రంగా ఉన్నాడు.

"లేదులేదు- ఏదో జ్ఞాపక మొచ్చింది"

"అట్నా- గీపేపరు చదివిన్రేమో ననుకున్న. ఇగోదు ఆఫీసులు రాత్రిపూట పెట్టి దినమంతమూ సేస్తరట. దినమంత కుటుంబసభ్యులతో గడపడానికి షాపింగ్ చేస్కోడానికి వీలు గల్పిస్తున్నరట-" పెద్దగా బస్సులో ఎవరినీ పట్టించుకోకుండా నవ్వుతున్నాడు. యాదవ్ కూడా అసహ్యంగా పెదాలమీద నవ్వు కక్కుకున్నాడు. చరిత్రలో తుగ్లక్ పాలం జ్ఞాపకం చేసుకున్నాడు. అతను చదువుతున్న పేపర్లో బస్సు కాలుతున్న ఫోటో వుంది. దానికి కొంచెం పైన "సైన్యం తిరుగుబాటు-" "డి.ఎ. కొరకు ఉద్యోగులుసమ్మె"- పెద్ద అక్షరాలతో శీర్షికలు కనిపించాయి. పేపరు చదువుతున్నతను పేజీమళ్ళించాడు. అందులో లాఠీఛార్జిలో కార్మి కుడు మరణిస్తే కోపోద్రిక్తులైన ప్రజలు పోలీస్ స్టేషన్ను ముట్టడించిన ఫోటో, ఉపాధ్యాయులుకావాలని, పాఠ్యపుస్తకాలు కావాలని విద్యార్థుల

అలజడి. "స్త్రీలకు రక్షణ కావాలి- అధిక ధరలు తగ్గాలి"- వేలమంది స్త్రీలు గవర్నరుకు సమర్పించిన వినతిపత్రం. "లారీ చెట్టుకు ఢీ" జపాన్‌లో కొత్త వంట పాత్ర- మారుమూల గ్రామంలో హత్య- కరువు ప్రాంతంగా నల్లగొండ. బాక్స్ కట్టివేసిన మంత్రిగారి శుభాకాంక్షలు!!- పేపరు పెద్ద మనిషి బూతులు తిట్టుకుంటూ పేపరు మడత పెట్టాడు. అతను దిగాల్సిన స్టేజీ వెతుక్కుంటున్నట్టు బయటకు చూస్తున్నాడు. స్టేజీ రాగానే డ్రైవర్ సడన్ బ్రేకు వేసాడు. బస్సు ఒక ఊపు ఊగింది. అంతకు ముందునుండే ఒకరిమీద ఒకరు పడి వున్నారు గనుక, అవూపు వల్ల ఎవరిమీద ఎవరూ పడలేదు. పేపరు పెద్ద మనిషి హడావుడిగా దిగిపోయాడు. దగ్గర్లోనే వున్న యాదవ్ కూచోబోయే లోపల మరొకతను విసురుగా రావడమూ, తోసేసినట్టే వెళ్లి కూచోవడమూ జరిగిపోయాయి. అతను అత్యాధునికుడి లాగా సూట్లో వున్నాడు. చేతిలో హేండ్బ్యాగు. బస్సు మళ్లీ బయలు దేరింది. పెద్ద శబ్దంచేస్తూ బరువుగా కదుల్తోంది. "ఏమండి- మీరే- ఎక్కారా లేదా?" బస్సు ముందు భాగంనుండి ఆడగొంతు వినిపించింది.

సమాధానంగా "ఆఁ-ఆఁ- ఎక్కాన్లేవే. పిల్లలు జాగ్రత్త!"- వృద్ధుడి బొంగురు గొంతు బస్సు వెనక భాగం నుండి వినిపించింది. బస్సులో కొందరు నవ్వుకున్నారు. అంత మందిలో వాళ్లిద్దరు ఎక్క డెక్కడున్నారో ఎలా వున్నారో యాదవ్ చూడలేక పొయ్యాడు. బయటకు చూస్తూ నిలుచున్నాడు. బద్ధకంగా కూచుని లంచాలు నెమ రేస్తున్న ఒక ఆఫీసు కనిపించింది. ఆడబొమ్మల్తో ఆకర్షణలు వెదజల్లు తున్న బట్టల దుకాణాలు- ముసిముసిగా నవ్వుకుంటున్న కిరాణా దుకాణాలు- జనరల్ స్టోర్స్- అందనంత ఎత్తు ఎదిగిన వెండి బంగా రపు దుకాణం- మూసివేయబడ్డ ప్రభుత్వ పాఠశాల- యువతరాన్ని దారిమళ్లించే క్రికెట్ మ్యాచ్‌లు, హాకీ మ్యాచ్‌లు; చూపెడుతున్న స్టేడియం- పోలీసులు కాపలా కాస్తూ నడిపిస్తున్న ప్రయివేటు కళాశాల-

అనాధల కోసం కట్టిస్తున్న ఫుట్‌పాత్- రిక్షా జనానికి ప్రాణం పోస్తున్న కేఫే- అక్కడక్కడ కిళ్లీకొట్లు- రోగుల్ని పంచుకుని పీక్కుతింటున్న ఆసుపత్రులు- విద్యార్థుల్ని, మేధావుల్ని, శ్రమజీవుల్ని ఉరికంబమెక్కిస్తున్న కోర్టు- కోటీశ్వరుల సంతతి నడవడినీ, ప్రవర్తననూ స్ఫురణకు తెస్తూ రోడ్డున అడ్డదిడ్డంగా తిరుగుతున్న పశువులు- యూరినల్స్‌గానూ, లావెట్రిలుగానూ ఉపయోగ పడుతున్న ఆటస్థలం-మేధావులు ప్రశ్నలు వేయకుండా కూచోబెట్టి వేల జీతాలిచ్చే యూనివర్సిటీ- చెప్పుల దుకాణం-ఆట వస్తువుల దుకాణం రేడియో షాపు- ఫోటో సెంటర్- బార్ అండ్ కేఫే-చిట్ (చీట్?) ఫండ్ ఆఫీసు- ప్రయివేటు ఆసుపత్రి- క్షౌరశాల- బేకరీ-రైడింగ్‌లకు లొంగని లాడ్జింగ్- పుస్తకాల దుకాణం -స్వీట్‌హౌస్- మురికికాలువ ఓవర్ బ్రిడ్జి- రైల్వే లెవెల్ క్రాసింగ్ గేట్- నిర్మల్ బొమ్మల్లా అమర్చి పెట్టిన.... పళ్ళ దుకాణం, మొదలయిన ఆరునెలలకే మూతబడిన పత్రిక ఆఫీసు- వాచ్ కంపెనీ- ఆప్టికల్స్ సెంటర్- జెరాక్స్ కార్నర్- స్నాక్స్ అండ్ స్నాక్స్, కొన ఊపిరితో నడుస్తున్న ప్రెస్-ఆటోమోబైల్ షాపు- మ్యారేజ్ కార్నర్- ఖాళీ స్థలం- హోటల్- ఎయిరిండియా ఆఫీసు- కంప్యూటర్ కోచింగ్, నాలుగురోడ్ల కూడలి-మురిగిపోయిన కళలకు సుగంధాలురాసి ప్రదర్శించేందుకు కట్టించిన ఆడిటోరియం-అధికారం కుర్చీ పాదాలు నాకుతున్న అకాడెమీ- అవకాశవాణి. కుర్చీ లెక్కికూచున్న, జోగుతున్న, ప్రసంగిస్తున్న, గోలచేస్తున్న శాసనసభ- బస్సు ఆగుతోంది.... "ఈ రోజు ఇట్లా వుండగలుగుతున్నామంటే మన పటిష్టమైన ప్రణాళికలే ముఖ్యకారణం. అని నేను మనవి చేస్తున్నాను. ఏనాడైతే ప్రతి పల్లె కూడా ముందుకువచ్చి మనయొక్క భవిష్యత్ ప్రగతి కార్యక్రమాల్లో పాలుపంచుకుంటుందో, ఎప్పుడైతే ప్రతితాలూకా ప్రతి జిల్లా, ప్రతి రాష్ట్రింకూడా ముందుకువచ్చి ప్రగతి కార్యక్రమాల్లో పాల్గొంటాయో అప్పుడు, ప్రతియొక్క భారద్దేశం కూడా ముందుకు పోతుందని నేను

మనవి చేస్తూ వున్నాను. ఇకపోతే ఈ రకంగా మీకు సేవచేసే ఇలాంటి అవకాశం నాకు యిచ్చినందుకు నాయొక్క....." తెలిసిన ముఖం కళ్ళ ముందుకొచ్చి పలకరించింది "హలో"- అన్నాడు యాదవ్. అంతకు రెండ్రోజుల క్రితంరాసి పత్రికకు అందించిన ఓ మంత్రిగారి అజ్ఞానపు ఉపన్యాసం మెదడ్లో తిరగడం ఆగిపోయింది. పలకరించినతను మాట్లాడతాడేమో ననుకున్నాడు. మాట్లాడలేదు. అతను మరోవ్యక్తితో మాటల్లో పడ్డాడు. శాసనసభ గోపురాలమీద పక్షులు రెట్టలువేసిన మరకలు కనిపిస్తున్నాయి.

ప్రజల తీర్పుకు హర్షం ప్రకటిస్తూ ప్రజలకు సేవచేయడమే తన ధ్యేయం అని గెలిచిన అభ్యర్థి చేసిన ప్రకటనను తానే రాసాడు. ఉచిత కల్లు సారా కుళాయిలు నిరంతరం ప్రవహింపజేసిజనాన్ని మోసంచేసి, డబ్బుతో మభ్యపెట్టి గెలవడం ప్రజాస్వామ్య విధానాలకు విరుద్ధం అని అన్న ఓడిపోయిన ప్రతిపక్ష ప్రత్యర్థి ప్రకటనను తానే రాసాడు. బస్‌స్టాండ్‌లో బస్సుకోసం ఎదురుచూస్తున్న యువతిని లాక్కొచ్చి డ్యూటీలోవున్న పోలీసులంతా కలసిరేప్ చేసారని ప్రజలు చేసిన ఆందోళన గురించి తానే రాసాడు. ఆమె రేప్ చేయబడలేదని స్పృహలేని స్థితిలో పడివుండగా పోలీసులు హాస్పిటల్‌లో చేర్పించారని పోలీసు ఉన్నతాధికారి వ్యాఖ్యానాన్ని తానే రాసాడు. జీతాలివ్వడం లేదని నిరాహార దీక్ష జరుపుతున్న వృద్ధ ఉపాధ్యాయ సంఘ ప్రతినిధి మీద లాఠీ ఉపయోగించారన్న వార్త తనే ప్రకటించాడు వృద్ధాప్యంవల్ల చలి భరించలేక జబ్బు పడ్డాడన్న ప్రభుత్వ ప్రకటనను తానే తెలియజేసాడు.

బస్సు ఒక్క కుదుపులో మళ్ళీ ఆగింది. బయటకు చూస్తే- బస్సు శాసనసభనుండి మధ్యలో మరో స్టేజీ కూడా దాటేసి వచ్చిందని తెలిసింది. ఇంకా కొద్దిదూరం పోతే సెక్రటేరియట్. బస్సు చుట్టూ గందరగోళంగా వుంది. బస్సులోని వాళ్ళంతా దిగుతున్నారు

ఏమిటి? ఏమైంది? ఎవరూ జవాబు చెప్పరు. హడావుడి, కల్లోలం "జల్దీ ఉతర్ కే చలే జావొభై" కండక్టరు అరుపు. ప్రవాహంలో తనూ ఒక అణువై దిగి పొయ్యాడు యాదవ్. నిలదొక్కుకుని చుట్టూ చూసాడు. రోడ్డంతా అస్తవ్యస్తంగా వుంది. ముందు చౌరస్తాలో బాష్ప వాయువు ప్రయోగించారని, ఫైరింగ్ ఆర్డర్స్ కూడా వున్నాయని తెలిసింది. అక్కడ వుండడం మంచిది కాదు. బస్సు వెనక్కి మళ్ళు తోంది. ఎక్కడి వారక్కడే సందుల్లో గొందుల్లో దూరుతున్నారు. ఎదురుగుండా పోలీస్ వ్యాన్ వేగంగా వస్తోంది. పాతబస్తీలో అల్ల రయినప్పుడు తను ప్రెస్‌కు సంబంధించిన వాణ్ణని చెబుతున్నా వినిపిం చుకోకుండా పోలీసులు కొట్టిన దెబ్బలు. ఆతర్వాత హాస్పిటల్ అను భవం జ్ఞాపక మొచ్చింది. మళ్లీ రిస్క్ తీసుకోవాలా? ఆలోచించే సమయంలేదు. కాళ్ళు అతని ప్రమేయం లేకుండా అక్కడి నుండి కది లాయి. పత్రిక ఆఫీసుకు చేరేది ఎలా?

యాదవ్ ఒక సందులో దూరాడు. అది ఘోరంగా వుంది. మురికి వాసన, బురద పెంకులు, అంతకు ముందు కొద్ది రోజులక్రితం మతకలహాల కారణంగా కాల్చివేయబడ్డ దుకాణాలు, నల్లని మసి, బూడిద, కూలినయిండ్లు, అద్దంముక్కలు, చెట్ల కొమ్మలు, మట్టి రాళ్లూ.... రెండు ఫర్లాంగులు పరిగెత్తితే చిన్నరోడ్డు కనిపించింది. అక్కడ కూడా పరిస్థితి బాగున్నట్టు లేదు. అందరూ యిళ్ళల్లోకి జొర బడుతున్నారు. అక్కడున్న కిళ్లీ కొట్టూ కేఫూ మూసుకున్నాయి. తన ముందు పరుగెడుతున్న వాళ్ళు ఓమూలమలుపులో ఉన్న యింట్లోకి జొరబడ్డారు. అతనూ అనుసరించాడు. లోనికెళ్ళగానే తెలిసింది. అది యిల్లుకాదు. చిన్న గ్రంధాలయం లైబ్రరీహాల్లో చాలా మంది కనిపిం చారు. ఎవరో తన వెనకే తలుపు వేసేసారు. ఫ్యాన్లు తిరుగుతున్నాయి. టేబుళ్ళమీద పత్రికలు వణికి పోతున్నాయి. అందులో వున్న వాళ్ళంతా

టేబుళ్ళు విడిచి కిటికీల దగ్గర చేరారు. రోడ్డును ఆక్రమించుకుంటున్న పోలీసుల్ని చూస్తున్నారు.

తను అక్కడ కొంతసేపు గడపడం తప్పదు, ఆఫీసుకు ఫోన్ చేద్దామనుకున్నాడు. కాని అక్కడ ఫోన్ కనిపించలేదు. చుట్టూ చూసాడు. వరసగా అలమారాలు. అలమారాల గాజు అద్దాల్లోంచి బయటకు చూస్తున్న పాతవార్తాపత్రికలు, పుస్తకాలు.... యాదవ్ మనసు పత్రికల్లో తిరుగుతోంది.

గని కూలి ఐదువందల మంది దుర్మరణం. లారీ ప్రమాదంలో ఇద్దరిమృతి. కరువు, వరద, అతివృష్టి, అనావృష్టీ, హెలికాప్టర్‌లో మంత్రుల సందర్శన, సానుభూతి, ఒక్కొక్కరికీ ఒక పంచె, అరకిలో బియ్యం పంపకం- హిందూ ముస్లిం కొట్లాటలు- రక్తపాతం- నిరాహార దీక్షలు- అభయ హస్తాలు- అడవిలో బండి ఆపి ధాన్యం, ఎడ్లతోసహా దోచుకుపోవడం, హైజాకింగ్, ప్లేన్ కాలి కూలినా ఆయుస్సు నిండని రాజకీయ చిరంజీవి. ఉత్తర భారతంలో హోషియార్‌పూర్ గురుద్వారాలో పోలీసులు విధవరాలు ప్రీతం కౌర్ శరీరంతో ప్రయోగాలు- గంగాపూర్‌లో వరకట్నం మంటల్లో సజీవంగా కాల్చబడిన నవవధువు నీలం. రాజధానిలో ఇతర దేశాల నాయకులతో శాంతి చర్చలు.... లోక్‌సభలో ప్రవేశ పెట్టిన బిల్లులు. గెలిచిన పార్టీలోకి దూకుతున్న పిల్లులు. జరిగిన మానభంగాల ఎంక్వయిరీ- దురాగతాలకు పాల్పడే అధికారులను శిక్షించాలని ప్రజల తిరుగుబాటు- నేపాల్ రాజు ఇండియా పర్యటన- 144 సెక్షను అమలు- కర్ఫ్యూ, రైలు పట్టాలు పీకేసి తీవ్రవాదులు ఫైళ్ళు తగలబెట్టిన సమాచారం- భారతీయ నర్తకికి మాస్కోలో అవార్డు- ఆకలికి ఆగలేక తన చంటిపాపను ఫ్రై చేసుకుని తిన్న తల్లి- ఆస్తి దక్కించుకోవాలని అన్నను చంపిన తమ్ముడు. నిజాలు బయటపెట్టినందుకు జర్నలిస్టు భార్య మానభంగం- ఖైదీల కళ్ళలో యాసిడ్....

యాదవ్ మనసు వికలమయ్యింది. పక్కకు తిరిగాడు. అద్దాల నుండి హుందాగా కనిపిస్తున్న బైండు పుస్తకాలు. పుస్తకాలనిండా భయంకర సత్యాలు. మనుషుల్ని చదివిన పుస్తకాలు. స్వేచ్ఛా గీతాలు పాడినందుకు శిక్షకు గురయిన మధురగాయకుడు పాల్ రాబ్సన్. నీగ్రోల హక్కులకోసం పోరాడి హింసకు గురైన ఎంజెలా డివిస్. పాస్‌పోర్టు రద్దుచేస్తే అమెరికా చేరలేని మహానటుడు చార్లీ చాప్లిన్. దేశంనుంచి బహిష్కరించబడ్డ బెర్తోల్డ్ బ్రెఖ్టా. అణ్వస్త్రాలను వ్యతిరేకించిన నేరానికి ఉరితీయబడ్డ రోజెన్‌బర్గ్ దంపతులు.

స్వేచ్ఛ? వ్యక్తిస్వేచ్ఛ? వాక్ స్వేచ్ఛ? పత్రికా స్వేచ్ఛ?.... జైల్లో రచయితలు! జైల్లో కళాకారులు! జైల్లో మేధావులు!!

పుస్తకాలు మూసిపెట్టే వున్నాయి. పుస్తకాలు నిద్ర పోయినట్లే వున్నాయి. పుస్తకాల్లో తిరుగుబాట్లు, పుస్తకాల్లో ఉద్యమాలు, పుస్తకాల్లో యుద్ధాలు, పుస్తకాల్లో రక్త ప్రవాహాలు, పుస్తకాలంటే మానవ మస్తిష్కాలు- పుస్తకాలు మూసుకునే వున్నాయి. కానీ చరిత్ర? చరిత్ర తెరుచుకునే వుంది. చరిత్ర మేల్కొనే వుంది. చరిత్ర కుత కుత ఉడుకుతూనే వుంది.

యాదవ్ అసహనంగా కదిలాడు. కిటికీ దగ్గర నిలబడ్డ వాళ్ళు కూడా అసహనంగా వున్నారు. జైలో బంధించినట్టూ గుండెలోకి రక్తం పంపేనాళాలన్నీ తెగిపోయినట్టూ అనిపించింది. పత్రిక ఆఫీసు -ఉద్యోగం- అబద్ధాలకు పాలిష్‌కొట్టి అమ్ముకునే పత్రికలకు విరుద్ధంగా జనానికి సరైన అవగాహన కలిగించే విధంగా తను, తన తోటి వాళ్లూ ప్రయత్నించడం కనీస కర్తవ్యం. తనలాగే ఆలోచించేవారు తనకు తోడు చాలామంది వున్నారు.

కాలం కడుపుమీద పెట్టబడుతున్న చరకలు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. అద్దాలు నిజాన్ని చూపినట్లే- తనలాంటి వాళ్ళు పని చేయాలి. జనానికి నిజాల్ని చూపాలి. అయితే తను తనలాంటివాళ్లూ

నిజాల్లోకి దిగకుండా అడ్డుకునే అద్దాల దగ్గర, కిటికీల దగ్గరా ఆగి పోకూడదు. దాటేసి పోతేనే సంఘర్షణలో పాలుపంచుకున్నట్లు- తప్పదు. ఈ జీవనపోరాటంలో తనూ ఒక ప్రధానభాగం కాక తప్పదు. కిటికీలోంచి బయటకు చూశాడు. బయట అంతగా పెద్ద మార్పేమీ వచ్చినట్లులేదు. పోలీసుజీపు చక్రాలచప్పుడు వినిపిస్తోనే వుంది.

లైబ్రరీ హాల్లోంచి ఎంతో ఆత్మస్థయిర్యంతో, కర్తవ్య నిర్వహణకోసం బయటకు నడిచాడు యాదవ్.

* * *

వ్యవసాయక దేశంలాగా ఆకుపచ్చ రంగులో భారతదేశం, ఆకుపచ్చ రంగుమారి నల్లని చుక్కలు కనిపిస్తున్నాయి. చుక్కలు మెల్లిగా కదులుతున్నాయి. నల్లని చుక్కలు మనుషుల తలలవు తున్నాయి. ముఖాలు, ముఖాలు కనిపిస్తున్నాయి. ఆలోచనలతో, ముఖాలు ఎర్రబడినై. వెనక్కి లాగి- వేసిన బేడీలను వడితిప్పి విరిచేసే ప్రయత్నం చేస్తున్నాయి. బలమైన యినుప గొలుసుల్ని లాక్కుంటూ ముందుకు అడుగులేస్తున్నాయి కాళ్ళు.... వెనక మిగిలి పోతున్నాయి కాలి ముద్రలు, కాలి ముద్రల్ని వెతుక్కుంటూ అనుసరిస్తున్నారు- చిన్నపిల్లలు....

○

జ్యోతిమాస పత్రిక
సెప్టెంబర్ 1982
(బహుమతి పొందిన కథ)